
ENTOMOLOGISKE UNDERSØGELSER – 2008
I TARUP- DAVINDE GRUSGRAVE I/S
vedrørende
DAGSOMMERFUGLE (Lepidoptera: Hesperiiidae & Papilionidae),
KØLLESVÆRMERE (Lepidoptera: Zygaenidae) og
GULDSMEDE (Odonata).

Otto Buhl og Niels Lykke
Entomologisk Selskab for Fyn

I 2008 er der aflagt besøg i 4 områder i Tarup-Davinde Grusgrave primært med henblik på at konstatere og registrere ændringer og forekomster af dagsommerfugle, køllesværmere og guldsmede. Områderne er beliggende i UTM 10km-kvadratet NG93.

Lokaliteter er i år besøgt - 12. maj, 24. maj, 10. juli og 31. august.

Undersøgelserne foretages i 5 udvalgte områder :

1. Phønix-området nordøst for Ørbækvej, - arealerne ved og omkring Stenværksø, Trekløversø vest, Trekløversø syd og Trekløversø øst samt parkeringsplads og grænserne til Langsø og Hjørnesø.
2. Nordsø-området sydvest for Ørbækvej, - arealer ved Silkevævers Sø, Nordsø, Mirabelhøj, arealer rundt om Aborresø og ved nord- og vestsiden af Østersø, samt kanten af en græsset mark øst for Aborresø.
3. Christianslund Sø nord for Davinde Sø (fra 2005) – kanter og skråninger rundt om søen.
4. Ibjergsøerne sydøst for skovklædte Ibjerg (fra 2007) – men stadig under grusgravning.
5. Tidligere Hudevad Fiskesø (Put and Take) kort nordvest for Åløkkestedet (fra 2007).

Udvalgt i 2008 :

12. maj : Christianslund Sø samt Phønix-området.
24. maj : Phønix, Trekløversø - Stenværksø, Christianslund Sø, Nordsø og Ibjerg-området.
10. juli : Phønix, Knolden, Trekløversø - Stenværksø
31. august : Phønix – Stenværksø, Trekløversø syd og øst, Hjørnesø

METODE

Ved dagsommerfugle og køllesværmere er det hovedsageligt fund af imagines, der ligger til grund for arts- og fundlister. Kun larvefund hos én art køllesværmer foreligger. Registreringerne er foretaget ved visuel observation eller ved indfangning med net og efterfølgende artsbestemmelse.

Undersøgelsen af guldsmede er stort set udelukkende baseret på fund af imagines, og der er ikke ledt målrettet kun efter larver; af guldsmedenes exuvier (larvehuder), som også kan bruges til artsbestemmelse, er der kun foretaget enkelte målrettede eftersøgninger.

Nogle enkeltteksemplarer er indsamlet og præpareret til samling som sammenligningsdyr og belægsmateriale; det gælder både sommerfugle som guldsmede.

Dagsommerfugle (Lepidoptera : Hesperioidea og Papilionoidea)

Artsliste over dagsommerfugle registreret i løbet af 7 år 2002-2008.

Nedenstående liste er opstillet efter Karsholt, O., & P. Stadel Nielsen, 1998 – 'Revideret katalog over de danske Sommerfugle'.

De 15 med rødt x markerede arter er ikke genfundet på undersøgelsesdagene i 2008.

Der er tilføjet 0 nye arter til artslisten.

Samlet er der konstateret 26 arter dagsommerfugle i undersøgelsesområderne.

HESPERIIDAE

2196x	<i>Thymelicus lineola</i> (Ochs.)	Stregbredpande
2197x	<i>Thymelicus sylvestris</i> (Poda)	Skråstregbredpande
2201x	<i>Ochlodes sylvanus</i> (Esper)	Stor Bredpande

PIERIDAE

2220	<i>Anthocharis cardamines</i> (L.)	Aurora
2225	<i>Pieris brassicae</i> (L.)	Stor Kålsommerfugl
2226	<i>Pieris rapae</i> (L.)	Lille Kålsommerfugl
2227	<i>Pieris napi</i> (L.)	Grønåret Kålsommerfugl
2237x	<i>Gonepteryx rhamni</i> (L.)	Citronsommerfugl

LYCAENIDAE

2245	<i>Lycaena phlaeas</i> (L.)	Lille Ildfugl
2264	<i>Cupido minimus</i> (Fuess.)	Dværgblåfugl
2267x	<i>Celastrina argiolus</i> (L.)	Skovblåfugl
2278x	<i>Aricia agestis</i> (D. & S.)	Rødplettet Blåfugl
2283	<i>Polyommatus icarus</i> (Rott.)	Almindelig Blåfugl

NYMPHALIDAE

2293x	<i>Issoria lathonia</i> (L.)	Storplettet Perlemorsommerfugl
2303x	<i>Vanessa atalanta</i> (L.)	Admiral
2304x	<i>Vanessa cardui</i> (L.)	Tidselsommerfugl
2306x	<i>Inachis io</i> (L.)	Dagpåfugleøje
2308x	<i>Aglais urticae</i> (L.)	Nældens Takvinge
2310x	<i>Polygonia c-album</i> (L.)	Det Hvide C

2312x	<i>Araschnia levana</i> (L.)	Nældesommerfugl
2323x	<i>Melitaea cinxia</i> (L.)	Okkergul Pletvinge
2332x	<i>Apatura iris</i> (L.)	Iris
2336	<i>Pararge aegeria</i> (L.)	Skovrandøje
2346	<i>Coenonympha pamphilus</i> (L.)	Okkergul Randøje
2351	<i>Aphantopus hyperantus</i> (L.)	Engrandøje
2353	<i>Maniola jurtina</i> (L.)	Græsråndøje

Larve af Dværgblåfugl (*Cupido minimus*) mellem blomsterne på Rundbælg (*Anthyllis vulneraria*).
F: T-D Phønix, Stenværksø, 10. juli 2008 (O. Buhl). Foto OB

Æggene er blåhvide og lægges enkeltvis i blomsterhovedet enten på et højblad eller et blomsterbæger. Normalt kun et æg i hvert blomsterhoved. Ægget klækker i løbet af få dage, og den lille larve graver sig ind i blomstens basis, hvor den æder af frugtanlægget.

Efter et par hudskifter lever larven frit mellem blomsterne, og når den er udvokset hen i juli måned, sætter den sig til overvintring i det visnende blomsterhoved eller søger ned på jordoverfladen, hvor den skjuler sig mellem eller under plantedele og mos.

I en dvaletilstand tilbringes hele efteråret og vinteren uden næringsindtagelse, og de overvintrede larver forpupper sig i april.

Pupperne klækker normalt fra midt i maj, og sommerfuglene flyver i en lang generation gennem juni og ind i juli måned. Når dværgblåfugle kan ses sidst i juli, august og september skyldes det, at nogle larver forpupper sig i stedet for at gå i dvale og overvintre, og sommerfuglene fra disse flyver så i en partiel 2. generation, især hvis eftersommeren er varm. Hunner fra disse sene dyr har ikke gode muligheder for at få afkom, da værtplanter mangler på det tidspunkt.

Dværgblåfuglens flugt er lav og ofte nede mellem vegetationen, hvor den søger nektar i blomster af Rundbælg (*A. vulneraria*), Kællingetand (*L. comiculatus*) og Humle-Sneglebælg (*M. lupulina*).

Voksen larve af Dværgblåfugl (*Cupido minimus*).
F: T-D Phønix, Stenværksø, 10. juli 2008 (O. Buhl). Foto OB

Hun af Dværgblåfugl (*C. minimus*) – T-D Trekløversø syd, 29. maj 2004. Foto OB

DAGSOMMERFUGLE - ARTERNES FORDELING PÅ LOKALITETERNE I 2008

12. maj 2008 – ca. 21°C, sol, let vind

CHRISTIANSLUND SØ : (UTM – NG9733), kl. 10.30 -12.30

Okkergul Randøje 1 stk.

PHØNIX - området : (UTM – NG9832), kl. 12.30 -14.30

Aurora	3 stk.	Grønåret Kålsommerfugl	2 stk.
Stor Kålsommerfugl	1 stk.	Skovrandøje	1 stk.

24. maj 2008 - ca. 20°C, sol, let vind

PHØNIX - området : Trekløversø og Stenværksø (UTM – NG9832), kl. 10.15-12.00 og 13.30-15.00

Lille Kålsommerfugl	2 stk.	Almindelig Blåfugl	10 stk.
Dværgblåfugl	15 stk.	Okkergul Randøje	10 stk.

CHRISTIANSLUND SØ : (UTM – NG9733), kl. 12.00 -12.30

Ingen dagsommerfugle observeret

NORDSØ, ABORRESØ og ØSTERSØ : (UTM – NG9731), kl. 12.30 -13.00

Stor Kålsommerfugl	1 stk.	Lille Kålsommerfugl	1 stk.
Dværgblåfugl	1 stk.	Almindelig Blåfugl	5 stk.

Spættetet Bredpande (*Pyrgus malvae*) – forgæves eftersøgt vest for Nautilen.

IBJERGET- syd : (UTM – NG9631), kl. 13.00 -13.30

Stor Kålsommerfugl	1 stk.
--------------------	--------

10. juli 2008 - ca. 24°C, skiftende sol og skyet, stille. Lav vandstand og meget tørt**PHØNIX - området : Trekløversø øst og Stenværksø (UTM – NG9832), kl. 11.30 -13.30**

Lille Kålsommerfugl	1 stk.	Grønåret Kålsommerfugl	2 stk.
Engrandøje	2 stk.	Græsrandøje	2 stk.

2 larver af Dværgblåfugl (*Cupido minimus*) fundet mellem Stenværksø og granskov.
God population af måleren *Chiasmia clathrata* nederst på skråningen mod Stenværksø.

31. august 2008 - ca. 21°C, sol, næsten vindstille**PHØNIX : Stenværksø, Trekløversø syd - Hjørnesø (UTM – NG9832), kl. 12.15 -15.00**

Lille Kålsommerfugl	1 stk.	Lille Ildfugl	1 stk.
Dværgblåfugl	1 stk.		

Køllesværmere (Lepidoptera : Zygaenidae)

Artsliste over Køllesværmere**(Lepidoptera : Zygaenidae) - registreret 2002 - 2007 :**

ZYGAENIDAE

1178 *Adscita statices* (L.)

Grøn Køllesværmer

1185 *Zygaena filipendulae* (L.)

Sekspletet Køllesværmer

Ingen nye observationer i 2008.

Tarup-Davinde, Stenværksø, 6. juni 2006. Foto OB

Blodplet på dansk – ellers *Tyria jacobaeae* (L.).

Et eksemplar blev observeret flyvende omkring i græsset langs stien ved den sydlige ende af Stenværksø den 6. juni 2006. Ligeledes blev den set flyvende omkring mellem Trekløversø og Stenværksø den 4. maj 2007, hvilket viser hvor tidligt og varmt foråret var i 2007; det er ca. en måned tidligere end normal flyvetid for arten.

Den 25. juli 2007 blev der observeret 5 stk. af dens meget synlige larver på Eng-Brandbæger i det samme område.

Desuden trives Blodplet godt på skråninger og marker omkring Christianslund Sø.

I forlængelse heraf oplyses, at der den 24. maj 2008 blev observeret ca. 15 stk. Blodplet flyvende rundt i området mellem Stenværksø og Trekløversø vest.

Så arten trives fortsat fint i grusgravene.

Larver af Blodplet (*Tyria jacobaeae*) på Eng-Brandbæger (*Senecio jacobaea*).
Foto OB

HVEPSEEDDERKOPPEN (*Argiope bruennichi*)
i Phønix-området – på halvøen mellem Trekløversø vest og Trekløversø syd.

F: T-D Phønix, Trekløversø syd, 31. august 2008. Foto OB

Hvepseedderkoppens underside.
F: T-D Phønix, Trekløversø syd, 31. august 2008. Foto OB

Hvepseedderkoppen indvandrede fra syd til Danmark i begyndelsen af 1990'erne, og det første fynske eksemplar blev fundet i en gammel grusgrav i Sallinge Lunde, 13. august 1995.

Vil man finde Hvepseedderkoppen, skal man koncentrere sig om varme og gerne sydvendte lokaliteter, hvor vegetationen ikke er alt for høj eller tæt. Den findes især på sandede brakmarker, overdrev og tørre enge, men kan også nu findes i en helt almindelig villahave.

Da spindet, der er 20-30 cm. i diameter, har et tydeligt hvidt zigzagbånd der strækker sig lodret ned gennem centrum af spindet, finder man nok lettest edderkoppen ved at lede efter dens karakteristiske spind. Edderkoppen placerer sig altid med hovedet nedad og med advarselssfarverne gul-sort vendt opad mod en eventuel prædator.

Som det ses på billederne, er hunnen kraftigt farvet i gult og sort på bagkroppens overside (deraf navnet) og kan ikke forveksles med nogen anden dansk edderkop. Hunnens kropslængde er 13-18 mm.

Hannen derimod er næsten ensfarvet mørk og kun 5-10 mm lang; den bliver som regel ædt af hunnen efter parringen midt på sommeren.

Hen på eftersommeren, oftest september måned, spinder hunnen en ægkokon af brun silke oppe i vegetationen, hvori hun lægger sine 300-400 æg. Kokonen, der er rund og på størrelse med en lille valnød ca. 18 mm i tværmål og med ligesom et lille låg med en diameter på ca. 7 mm, anbringes i vegetationen nær fangstspindet.

Det fastspundne låg har på et kort stykke i kanten nogle små åbninger, der måske er ventilationsåbninger eller åbninger, hvor igennem ungerne kan slippe ud.

Æggene klækker efter 3-4 uger, men ungerne bliver i kokonen vinteren over til foråret kommer. Derefter forlader de kokonen og spreder sig i landskabet ved hjælp af en "flyvetråd". De vokser hurtigt og bliver kønsmodne midt på sommeren.

Edderkoppen spinder et næsten kuglerundt ægspind med en diameter på ca. 18 mm.

Øverst ses et let indadbuget låg, der er ca. 7 mm i diameter.

Spindet er placeret mellem grenene på Lavendel.

F: Søndersø By, 24. september 2008 (Christian Jørgensen). Foto CJ

Guldsmede (Odonata)

Artsliste over Guldsmede (Odonata) registreret gennem 7 år 2002 - 2008 :

Listen er opstillet systematisk efter Ole Fogh Nielsen, 1998

De med rødt x markerede 11 arter blev ikke genfundet i 2008.

Nye arter for områderne er mørkt markeret.

Der er i alt observeret **26 arter** guldsmede (*Odonata*) i Phønix - og Nordsøområderne, Christianslund Sø, Hudevad Fiskesø og Ibjergsøerne.

Heraf blev 15 arter genfundet og 0 arter blev registreret som nye i nævnte områder i 2008.

En ny art er dog tilføjet listen på baggrund af et fotobelæg fra 2006 af Per Borgen; et eksemplar er meldt fra Christianslund Sø, 2. juni 2006.

Følgende 10 arter vandnymfer er registreret :

ZYGOPTERA

Blåbåndet Pragtvandnymfe x	<i>Calopteryx splendens</i> (Harris, 1782)
Almindelig Kobbervandnymfe x	<i>Lestes sponsa</i> (Hansemann, 1823)
Rød Vandnymfe	<i>Pyrrhosoma nymphula</i> (Sulzer, 1776)
Røddøjet Vandnymfe	<i>Erythromma najas</i> (Hansemann, 1823)
Spinkel Røddøjet Vandnymfe x	<i>Erythromma viridulum</i> (Charpentier, 1840)
Måne-Vandnymfe x	<i>Coenagrion lunulatum</i> (Charpentier, 1840)
Hestesko-Vandnymfe	<i>Coenagrion puella</i> (Linnaeus, 1758)
Flagermus-Vandnymfe	<i>Coenagrion pulchellum</i> (Vander Linden, 1825)
Almindelig Vandnymfe	<i>Enallagma cyathigerum</i> (Charpentier, 1840)
Stor Farvevandnymfe	<i>Ischnura elegans</i> (Vander Linden, 1825)

Følgende 16 arter ægte guldsmede er registreret :

ANISOPTERA

Efterårs-Mosaikguldsmed x	<i>Aeshna mixta</i> Latreille, 1805
Blå Mosaikguldsmed x	<i>Aeshna cyanea</i> (Müller, 1764)
Brun Mosaikguldsmed	<i>Aeshna grandis</i> (Linnaeus, 1758)
Kileplet-Mosaikguldsmed x	<i>Aeshna isosceles</i> (Müller, 1767)
Stor Kejserguldsmed	<i>Anax imperator</i> Leach, 1815
Håret Mosaikguldsmed	<i>Brachytron pratense</i> (Müller, 1764)
Grøn Smaragdlibel	<i>Cordulia aenea</i> (Linnaeus, 1758)
Glinsende Smaragdlibel x	<i>Somatochlora metallica</i> (Vander Linden, 1825)
Firepletet Libel	<i>Libellula quadrimaculata</i> Linnaeus, 1758
Blå Libel	<i>Libellula depressa</i> Linnaeus, 1758
Stor Blåpil	<i>Orthetrum cancellatum</i> (Linnaeus, 1758)
Stor Hedelibel x	<i>Sympetrum striolatum</i> (Charpentier, 1840)
Almindelig Hedelibel	<i>Sympetrum vulgatum</i> (Linnaeus, 1758)
Gulvinget Hedelibel x	<i>Sympetrum flaveolum</i> (Linnaeus, 1758)
Blodrød Hedelibel	<i>Sympetrum sanguineum</i> (Müller, 1764)
Sort Hedelibel x	<i>Sympetrum danae</i> (Sulzer, 1776)

Måne-Vandnymfe (*Coenagrion lunulatum*) – Svendborg, 23.v.2005 (Jim Th. Hansen). Foto JTH

**GULDSMEDE -
ARTERNES FORDELING PÅ LOKALITETERNE I 2008**

12. maj 2008 - 21°C, sol, let vind

CHRISTIANSLUND SØ : (UTM – NG9733), kl. 10.30 -12.30

Hestesko-Vandnymfe	5 stk.	Flagermus-Vandnymfe	20 stk.
Stor Farvevandnymfe	10 stk.	Firepletet Libel	30 stk.
Blå Libel	1 stk.		

PHØNIX - området : (UTM – NG9832), kl. 12.30 -14.30

Hestesko-Vandnymfe	5 stk.	Flagermus-Vandnymfe	30 stk.
Rød Vandnymfe	1 stk.	Stor Farvevandnymfe	15 stk.
Håret Mosaikguldsmed	1 stk.	Firepletet Libel	5 stk.

24. maj 2008 - ca. 20°C, sol, let vind

PHØNIX - området : Trekløversø og Stenværksø (UTM – NG9832), kl. 10.15-12.00 og 13.30-15.00

Rød Vandnymfe	3 stk.	Røddøjet Vandnymfe	5 stk.
Flagermus-Vandnymfe	50 stk.	Almindelig Vandnymfe	100 stk.
Stor Farvevandnymfe	50 stk.	Stor Kejserguldsmed	10 stk.

Håret Mosaikguldsmed	6 stk.	Grøn Smaragdlibel	4 stk.
Fireplettet Libel	25 stk.	Blå Libel	1 stk.
Stor Blåpil	20 stk.		

CHRISTIANSUND SØ : (UTM – NG9733), kl. 12.00 -12.30

Hestesko-Vandnymfe	2 stk.	Flagermus-Vandnymfe	20 stk.
Almindelig Vandnymfe	50 stk.	Stor Farvevandnymfe	30 stk.
Håret Mosaikguldsmed	3 stk.	Fireplettet Libel	15 stk.
Stor Blåpil	4 stk.		

NORDSØ : (UTM – NG9731), kl. 12.30 -13.00

Rød Vandnymfe	1 stk.	Flagermus-Vandnymfe	10 stk.
Almindelig Vandnymfe	25 stk.	Stor Farvevandnymfe	50 stk.
Håret Mosaikguldsmed	3 stk.	Fireplettet Libel	10 stk.
Stor Blåpil	10 stk.		

IBJERGSØERNE : (UTM – NG9631), kl. 13.00 – 13.30

Flagermus-Vandnymfe	3 stk.	Almindelig Vandnymfe	4 stk.
Stor Farvevandnymfe	5 stk.	Stor Kejserguldsmed	2 stk.
Fireplettet Libel	4 stk.	Stor Blåpil	2 stk.

10. juli 2008 - ca. 26°C, skiftende sol og skyet, stille. Lav vandstand og meget tørt

PHØNIX - området : Stenværksø (UTM – NG9832), kl. 11.30 -13.30

Almindelig Vandnymfe	4 stk.	Stor Farvevandnymfe	10 stk.
Brun Mosaikguldsmed	5 stk.		

Ellers ingen observationer foretaget over guldsmede.
Indsamling af blomstertæger.

31. august 2008 - ca. 24°C, sol og få skyer, stille. Lav vandstand.

PHØNIX - området : Trekløversø og Stenværksø (UTM – NG9832), kl. 12.00 -15.00

Almindelig Hedelibel	6 stk.	Blodrød Hedelibel	2 stk.
----------------------	--------	-------------------	--------

Ellers ingen observationer foretaget over guldsmede.
Meget lidt aktivitet af dagsommerfugle.

1 stk. Hvepseedderkop (*Argiope bruennichi*) observeret og fotograferet midt på halvøen mellem Trekløversø vest og Trekløversø syd.

Der blev foretaget indsamling af båndfluer, bladhvepse, blomstertæger, cikader og barklus.

På dyngerne af hestemøg – og især ældre dynger, fløj 3-4 eks. af rovfluen *Asilus crabroniformis* rundt, og en af dem lagde æg på knoldene og i dyngernes kanter. Er ellers ikke set omtalt i forbindelse med hestegræsning – altid kvæggræssede arealer.

Rovfluen *Asilus crabroniformis* på hestegødning – F: T-D Phønix, Trekløversø syd, 31. august 2008. Foto OB